

RAQAMLI IQTISODIYOT

ILMIY-ELEKTRON JURNALI

OAV №0237

ISSN 2181-4430

“

Raqamli iqtisodiyotsiz mamlakat
iqtisodiyotining kelajagi yo'q.

”

Shavkat Mirziyoyev

RITM

RAQAMLI
IQTISODIYOT
TADQIQOTLARI
MARKAZI

Maxsus son

www.infocom.uz

MUNDARIJA

I-BO‘LIM

INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR.....	25
<i>Ziyadullayev Zuxriddin</i> Bank innovatsiyalarini joriy etish bo‘yicha xorijiy tajribasi va uni O‘zbekistonda amaliyotiga moslashtirish imkoniyati.....	26
<i>Sherkulov Shohruh Erkin o‘gli</i> Raqamli texnologiyalar - innovatsion iqtisodiyotning asosiy omili	31
<i>Абдуганиев Ядгарбек Жавланович</i> Инновацион иқтисодиётда креатив индустриянинг афзалликлари.....	37
<i>Axmedova Nafisa Amirddin qizi</i> Oziq-ovqat klasterlarini tashkil etish va qo‘llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	42
<i>Bahronova Shaxodat Baxshulloyevna</i> Raqamli texnologiyalar-innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning asosi.....	48
<i>Jafarova Hilola Xalimovna</i> Mintaqa turizmini raqamli texnologiyalar orqali rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari.....	53
<i>Alisher Boltayev</i> Revolutionizing trading enterprises: a comprehensive approach to enhancing management information systems.....	58
<i>Mavlonov Ozod Ulug‘bekovich</i> Elektr tarmoqlari korxonalarida raqamlashtirishning ahamiyati.....	64
<i>Хуррамова Мафтунахон Журабековна</i> Влияние цифровизации на экономику страны.....	68
<i>Abaskhanova Khalima Yunusovna</i> The impact of innovative technologies on remote monitoring of agricultural products.....	74
<i>Abaskhanova Khalima Yunusovna</i> The advantages of digital technologies in enhancing the efficiency of agricultural enterprises.....	80
<i>Mallayev Oybek Usmankulovich</i> Iqtisodiy jarayonlarda mashinaviy o‘qitish algoritmlari asosida qaror qabul qilish modulini ishlab chiqish.....	85
<i>Toshboyeva Feruza To‘lqin qizi</i> Iqtisodiyotni raqamlashtirishda axborot texnologiyalari tizimlarining ahamiyati va ma‘lumotlar xavfsizligida elliptik egri chiziqlar kriptografiyasi.....	90
<i>Toshtemirov Temirbek Qodirjon o‘g‘li</i> Simsiz sensor texnologiyalar asosida (sanoat 4.0) sharoitida qishloq xo‘jaligini rivojlanish istiqbollari.....	94
<i>Sunnatov Muxtor Ne‘matovich</i> Intellektual mulk obyektlarini tijoratlashtirishda “kraudfanding” platformasining imkoniyatlari.....	99
<i>Navruzov Ikram Abdullayevich</i> Tijorat banklari xizmat sifatini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning xorij tajribalari.....	106
<i>Saipova Dilnoza Shuxratovna</i> Sun‘iy intellektning mehnat bozoriga ta‘siri: ish o‘rinlarini avtomatlashtirish va yangi ish ko‘nikmalarini rivojlantirish.....	113
<i>Raxmonov Abduxalil Rasulovich</i> Kasaba uyushmalarining mehnat bozorida texnologik o‘zgarishlarga moslashishi va ishchilarni qo‘llab-quvvatlashi.....	118
<i>Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich</i> Sun‘iy intellektning tadbirkorlik faoliyatiga ta‘siri: raqobatbardoshlik va innovatsiya.....	124
<i>Xudoyarov Rashid To‘ychiyevich, Axrorov Elyorjon Baxtiyor o‘g‘li</i> O‘zbekistonda iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish.....	128
<i>Ё.Т.Иброҳимов</i> Банклараро валюта бозорини янада ривожлантириш.....	132

“Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali maxsus soni

Raqamli texnologiyalardan foydalanish innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish, samaradorlik, samaradorlik va yangi biznes modellarini rivojlantirishda markaziy rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar korxonalar, hukumatlar va shaxslar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun yangi imkoniyatlardan foydalanishlari mumkin bo'lgan dinamik muhitni yaratadi.

Raqamli texnologiyalar innovatsion iqtisodiyotning markazidir. Ular yangi biznes modellarini ishlab chiqadi, samaradorlikni oshiradi, hamkorlikni yaxshilaydi va korxonalarni bozor o'zgarishlariga tezda javob berish uchun zarur vositalar bilan ta'minlaydi. Sun'iy intellekt (AI), bulutli hisoblash qurilmalari kabi texnologiyalarni integratsiyalash orqali iqtisodiyotni barqaror o'sishni ta'minlashi, tadbirkorlikni rag'batlantirishi va fuqarolarning umumiy hayot sifatini yaxshilashi mumkin. Shu nuqtai nazardan, hukumatlar, biznes va ta'lim muassasalari raqamli innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan va ishchi kuchini raqamli kelajak imkoniyatlari va muammolariga tayyorlaydigan ekotizim yaratish uchun birgalikda ishlashi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

[1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini «Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida”gi farmoni, 2020 yil 2 martdagi PF 5053-sonli Farmoni.

[2] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 28 apreldagi “Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida” PQ-4699 son qarori.

[3] Gulyamov, S.S. va b. (2019). Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. - T.: Iqtisod-Moliya. 396 b.

[4] Бартюк. О.В. Факторы инновационного экономического роста России [Электронный ресурс] // Интернет журнал «Науковедение». – 2014. – № 6.

[5] Ковалев.И.Л. Цифровая трансформация как катализатор инновационных процессов в экономике. Большая Евразия: Развитие безопасность, сотрудничество.– 2019. – № 2-1. – В. 374–380.

[6] G'ofurova U.F., Hayitboyev B.X. “Tadbirkorlikni innovatsion faoliyat asosida rivojlantirishning yo'llari” “Xalqaro mo'ljil va hisob” ilmiy elektron jurnali. № 2019 yil 1 fevral.

[7] <http://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/raqamli-iqtisodiyot>

MINTAQA TURIZMINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Jafarova Hilola Xalimovna

*Buxoro muhandislik-texnologiya instituti tayanch doktoranti,
Buxoro davlat universiteti, Turizm va mehmonxona xo'jaligi o'qituvchisi
h.x.jafarova@buxdu.uz*

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaq turizmini raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilingan. Raqamli texnologiyalar turizm sanoatida xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, mijozlar ehtiyojlariga tezkor javob berish va global raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Turizm sohasida innovatsion

“Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali maxsus soni

texnologiyalar, mobil ilovalar, sun’iy intellekt va big data texnologiyalari qo‘llanilishi mintaqaning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: *raqamli texnologiyalar, turizm, innovatsion texnologiyalar, mobil ilovalar, sun’iy intellekt, big data, xizmat sifati, raqobatbardoshlik.*

Raqamli texnologiyalar hozirgi kunda turizm sohasining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Bu texnologiyalar sayohatlarni rejalashtirishdan boshlab, ularni amalga oshirish va ziyoratchilar uchun xizmat ko‘rsatishgacha bo‘lgan barcha jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Mintaqadagi turizmni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar yirik imkoniyatlar yaratib, sayyohlar oqimini oshirish va xizmat ko‘rsatish sifatini yangi darajaga olib chiqmoqda.

Raqamli texnologiyalarning turizmga ta’siri quyidagi yo‘nalishlarda kuzatishimiz mumkin:

- sayohatlarni rejalashtirish uchun onlayn platformalar va mobil ilovalar sayyohlar uchun qulaylik yaratadi. Sayohatchilar mehmonxonalar, restoranlar, turistik agentliklar haqida ma’lumotni osongina topish va bron qilish imkoniyatiga ega bo‘lishadi.

- sun’iy intellekt va chatbotlardan foydalanish mijozlarga onlayn maslahatlar va javoblar berish orqali xizmat ko‘rsatish tezligini oshiradi;

- Big Data ma’lumotlar tahlili orqali turistik xizmatlar shaxsiylashtiriladi, marketing strategiyalari optimallashtiriladi va sayohatchilarning xulq-atvori o‘rganiladi.

Mobil ilovalar va raqamli platformalar mintaq turizmining jadal rivojlanishida muhim omil hisoblanadi:

- Turistik yo‘nalishlar haqida ma’lumot beradi, ya’ni mobil ilovalar orqali sayyohlar joylashuv, transport va ob-havo haqida ma’lumot olishadi;

- Raqamli to‘lovlar orqali mobil to‘lov tizimlari sayohatchilarga oson va xavfsiz pul o‘tkazish imkonini beradi, bu esa xizmat ko‘rsatishning qulayligini oshiradi;

- Onlayn sharhlar va reytinglar yuritilishi sayyohlar uchun xizmatlarning sifati haqida sharhlar qoldirish va o‘qish imkoniyatini yaratadi.

Sun’iy intellekt va innovatsion texnologiyalar turizmga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- AI yordamida sayyohlar oqimini samarali boshqarish, eng ko‘p tashrif buyuriladigan joylarga oqimni tartibga solish imkoniyati yaratiladi;

- Sayyohlar sayohatni rejalashtirishdan oldin virtual ekskursiyalarni tajribadan o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ladi;

- AI va big data orqali xizmatlar shaxsiylashtirilgan bo‘lib, mijozlarning ehtiyojlariga muvofiq takliflar beriladi.

Quyidagi jadvalda dunyo mamlakatlariing raqamli texnologiyalar orqali turizmni rivojlantirishdagi tajribalari, turistik korxonalar bilan misollar, sarflangan mablag‘lar, jalb qilingan investitsiyalar va tashrif buyurgan turistlar soni ko‘rsatilgan.

1-jadval

Dunyo mamlakatlariing raqamli texnologiyalar orqali turizmni rivojlantirishdagi tajribalari

Mamlakat	Raqamli texnologiyalardan foydalanish	Turistik korxonalar	Sarflangan mablag‘ (mln USD)	Jalb qilingan investitsiyalar (mln USD)	Tashrif buyurgan turistlar soni (mln)
-----------------	--	----------------------------	-------------------------------------	--	--

“Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali maxsus soni

Singapur	Sun’iy intellekt va mobil ilovalar	Marina Bay Sands, Sentosa	500	800	20
AQSh	Big Data va AI orqali turistik xizmatlar	Disney World, Las Vegas Resorts	2,000	4,000	90
Fransiya	VR/AR va raqamli to’lovlar	Louvre, Disneyland Paris	1,200	1,500	70
Yaponiya	Robotlashtirilgan xizmatlar, AI	Tokyo Disneyland, Kyoto Temples	1,000	1,800	50
BAA	Raqamli identifikatsiya va blokcheyn tizimlari	Burj Xalifa, Dubai Mall	1,500	2,500	25
O‘zbekiston	Mobil ilovalar va turistik platformalar	Samarqand Tours, Buxoro Travel	150	250	6

1-jadvalda Singapur, AQSh, Fransiya, Yaponiya va BAA kabi mamlakatlarning turizmni rivojlantirishdagi innovatsion yondashuvlari asosida O‘zbekistonga moslashtirilgan tavsiyalar berilgan. Ushbu tavsiyalar raqamli texnologiyalarni joriy etish, xizmatlarni shaxsiylashtirish va xavfsizlikni oshirishga qaratilgan.

O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishda xorij mamlakatlarining ilg‘or tajribalarini o‘rganish va qo‘llash muhim ahamiyatga ega. Xususan, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali turistik xizmatlar sifatini oshirish va xalqaro miqyosda raqobatbardoshligini ta’minlash mumkin. Quyidagi 2-jadvalda Singapur, AQSh, Fransiya, Yaponiya va Birlashgan Arab Amirliklarining (BAA) turizmni rivojlantirishdagi raqamli texnologiyalarga asoslangan tajribalari va ularni O‘zbekistonda qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan.

2-jadval

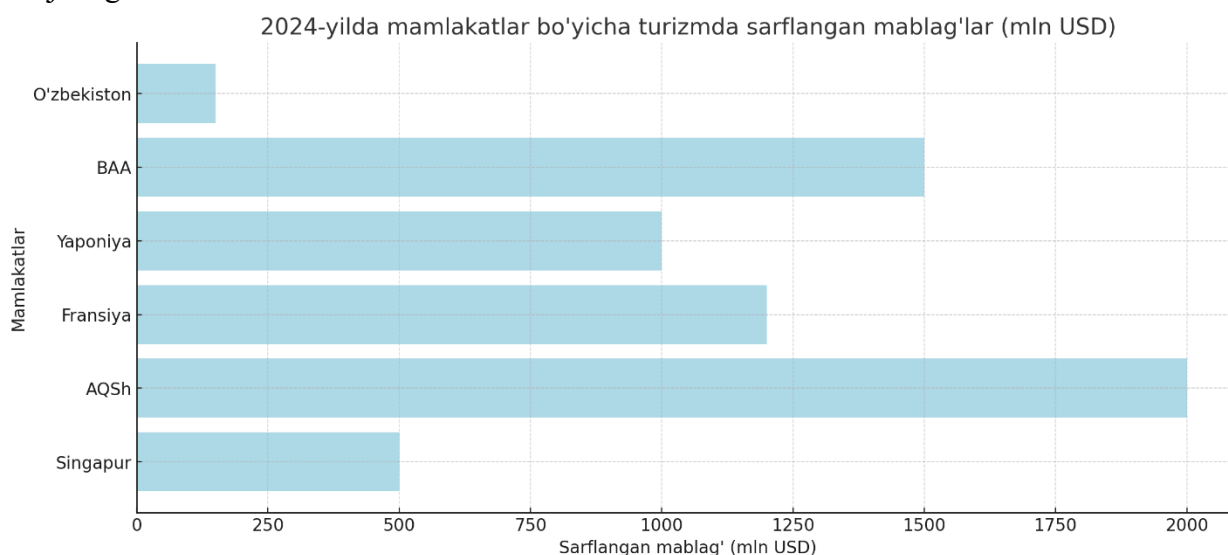
O‘zbekistonda xorij mamlakatlariing raqamli texnologiyalar orqali turizmni rivojlantirishdagi tajribalarini qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar

Mamlakat tajribasi	O‘zbekistonga qo‘llash bo‘yicha takliflar	Kutilayotgan natija
Singapur	AI va mobil ilovalar orqali turistik xizmatlar va onlayn bron qilish tizimini kuchaytirish	Sayyohlar uchun qulaylik va xizmat sifati yaxshilanadi
AQSh	Big Data va AI orqali turizm marketingi va xizmatlarning shaxsiylashtirilgan takliflarini yaratish	Mijozlar ehtiyojlariga muvofiq xizmatlar ko‘rsatish

“Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali maxsus soni

Fransiya	VR/AR texnologiyalarini joriy etish orqali tarixiy joylarni virtual ekskursiya shaklida namoyish etish	Sayyohlarni jalb qilish va turizm qiziqarliligini oshirish
Yaponiya	Robotlashtirilgan va AI asosidagi xizmatlarni turistik yo‘nalishlarda sinovdan o‘tkazish	Xizmat ko‘rsatish tezligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish
BAA	Blokcheyn texnologiyasidan to‘lovlar xavfsizligini ta‘minlashda foydalanish	Sayyohlar uchun ishonchli va xavfsiz to‘lov tizimi yaratiladi

2-jadval ma’lumotlaridan ko‘rinib turibdiki, O‘zbekiston turizm sohasini rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanib, zamonaviy texnologiyalarni keng qo‘llashi mumkin. AI va mobil ilovalardan foydalanish, VR/AR texnologiyalari va robotlashtirilgan xizmatlar kabi yondashuvlar sayyohlarga xizmat ko‘rsatishning sifatini yaxshilaydi va ularni jalb qiladi. Shu bilan birga, blokcheyn asosidagi to‘lov tizimlarining joriy etilishi sayyohlar uchun xavfsizlikni ta‘minlaydi va ishonchni oshiradi. Ushbu tavsiyalar amalga oshirilsa, O‘zbekiston turizm sohasida yanada yuqori natijalarga erishishi mumkin.

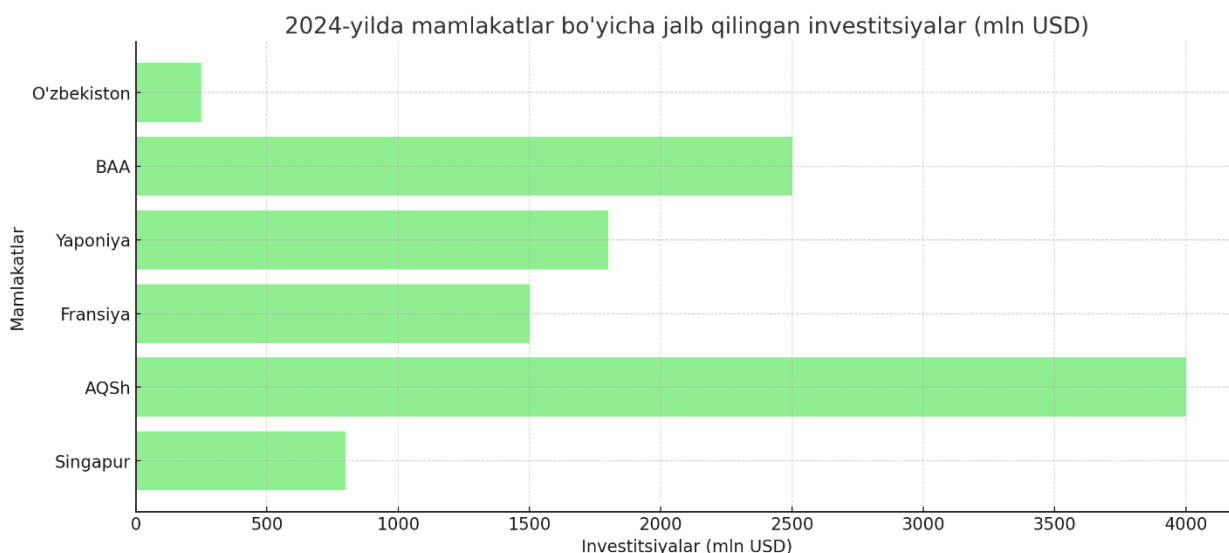

1-grafik. Dunyo bo‘yicha turizmga sarflangan mablag‘lar (mln USD)

Ushbu grafikda turizm sohasida 2024-yilda turli mamlakatlarda sarflangan mablag‘larni ko‘rsatadi, raqamli texnologiyalarning turizmga kiritilishi va infrastruktura loyihalari turizmni rivojlantirish uchun katta sarmoyalarni talab qiladi.

Grafik ma’lumotlariga ko‘ra AQSh turizmga sarflangan eng katta mablag‘ (2,000 mln USD) bilan yetakchi ekanligi ko‘rsatilgan. BAA va Fransiya ham sezilarli miqdorda mablag‘ sarflagan bo‘lib, bu davlatlar raqamli texnologiyalarga sarmoya kiritish orqali turizmni rivojlantirgan. O‘zbekiston turizm sohasiga kamroq (150 mln USD) mablag‘ sarflaganiga qaramay, bu sohani rivojlantirishda ijobiy harakatlar qilgan. Sarflangan mablag‘lar davlatlarning turizmga qaratilgan e’tiborini aks ettiradi. Katta sarmoyalar turizm infrastrukturasi va xizmat sifatini yaxshilashga olib keladi, bu esa o‘z navbatida turistlar oqimini oshiradi.

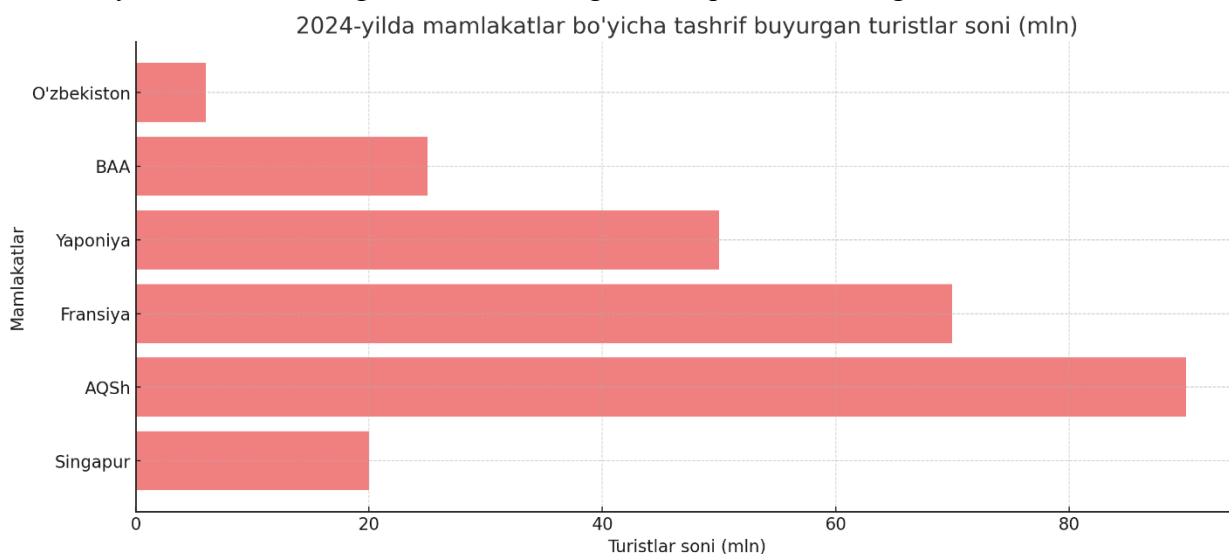
“Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali maxsus soni

2-grafik. Mamlakatlar bo'yicha jalb qilingan investitsiyalar (mln USD)

2-grafik ma'lumotlariga ko'ra AQSh turizm sohasiga jalb qilingan eng katta investitsiyalar (4,000 mln USD) bilan yetakchi hisoblanadi. BAA va Yaponiya kabi davlatlar ham yuqori miqdordagi investitsiyalar jalb qilgan. O'zbekiston esa 250 mln USD investitsiya jalb qilgan bo'lib, bu raqam turizm infratuzilmasini yaxshilashga yo'naltirilgan.

Investitsiyalar turizm sohasining yanada rivojlanishiga imkon beradi. Oliy miqdordagi investitsiyalar mamlakatning turizm sohasida global raqobatbardoshligini oshiradi.

3-grafik. Mamlakatlar bo'yicha tashrif buyurgan turistlar soni (mln.)

3-grafik ma'lumotlariga ko'ra AQSh 90 mln turist bilan eng ko'p tashrif buyurilgan mamlakat bo'lib, bu raqam uning turizm sohasidagi yetakchiligini ko'rsatadi. Fransiya va Yaponiya ham ko'p turistlarni qabul qilgan. O'zbekiston esa 6 mln turist bilan mintaqaviy miqyosda rivojlanish bosqichida.

Turistlar soni mamlakatning turizm sohasidagi jozibadorligini ko'rsatadi. Infratuzilma va raqamli xizmatlarni rivojlantirish turistlar oqimini oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston kelgusida turizm sohasini rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalar va marketing kampaniyalariga ko'proq e'tibor qaratishi lozim.

Raqamli texnologiyalar turizm sohasining kelajakdagi rivoji uchun muhim ahamiyatga ega. Mobil ilovalar, sun'iy intellekt va big data texnologiyalari mintaqa turizmini rivojlantirishda

asosiy vosita bo‘lib, mijozlar uchun xizmat ko‘rsatish sifatini oshiradi va turizm sohasining raqobatbardoshligini ta‘minlaydi. O‘zbekiston va mintaqa davlatlari raqamli infratuzilmani mustahkamlash orqali turizmni yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. UNWTO. Tourism Recovery and Future Trends // United Nations World Tourism Organization. – 2024.
2. WTTC. Economic Impact Reports 2024 // World Travel & Tourism Council. – 2024.
3. Statista. Travel and Tourism in Europe: Statistics & Facts // Statista. – 2024.
4. World Bank. Digital Infrastructure and Tourism Development // World Bank Report. – 2024.
5. Journal of Digital Innovation in Tourism. AR/VR and Big Data Analysis in Modern Tourism // Journal of Digital Innovation in Tourism. – 2024.
6. OECD. Tourism Trends and Policies 2024 // Organisation for Economic Co-operation and Development. – 2024.
7. ResearchGate. Digital Transformation in Tourism: Challenges and Solutions // ResearchGate Publication. – 2024.
8. GlobalData. Digital Travel Technology Market Report // GlobalData Research. – 2024.

REVOLUTIONIZING TRADING ENTERPRISES: A COMPREHENSIVE APPROACH TO ENHANCING MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS

Alisher Boltayev

Tashkent State University of Economics “Information Systems and technologies”

2st year graduate of the department. E-mail: alisherboltayev1@gmail.com

Abstract. *In the hyper-competitive realm of trading enterprises, the effective management of information is critical for sustainable success. This article delves into the transformative impact of advanced technologies on Management Information Systems (MIS) within trading enterprises. The integration of cutting-edge solutions such as Artificial Intelligence (AI), Machine Learning (ML), real-time data processing, blockchain technology, Robotic Process Automation (RPA), and advanced data analytics is explored for its potential to revolutionize decision-making processes, streamline operations, and fortify security measures.*

Keywords: *Management Information System (MIS), Customer Relationship Management (CRM), Machine Learning, Artificial Intelligence (AI), real-time data processing, blockchain technology, Robotic Process Automation, advanced data analytics.*

INTRODUCTION

In the relentless pursuit of success in the competitive realm of trading enterprises, the effective management of information stands as a linchpin for sustainable growth. The heartbeat of this operational efficacy lies within the Management Information System (MIS), a comprehensive infrastructure that orchestrates data handling, analysis, and decision-making. As markets evolve and dynamics shift, trading enterprises are compelled to embrace the transformative power of advanced technologies to not only meet the challenges but to thrive in the face of adversity. In this